

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน
โรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง อำเภอชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ
APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES IN MORAL
DEVELOPMENT OF STUDENTS AT KHUKHAN RATBAMRUNG
SCHOOL, KHUKHAN DISTRICT, SISAKET PROVINCE

¹พระเสกสรร ฐานยุตโต, ²สุทัศน์ ประทุมแก้ว และ ³พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ
¹Phraseksan Thanayutto, ²Suthat Pratoomkaew and ³Phraponsawan Thitiyano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Seksansriton@gmail.com

Received September 10,2022; Revised November 2, 2022; Accepted December 28, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา เถรวาท 2) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง อำเภอชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ 3) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาของนักเรียนโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง อำเภอชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 25 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน พระสอน ศีลธรรม และนักเรียนโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุงผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาคุณธรรม เป็นการกระทำให้ดียิ่งขึ้นหรือเจริญมากขึ้น การนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาพัฒนาด้านคุณธรรมของนักเรียน ทั้งในด้านการปลูกฝังด้านคุณธรรมให้มีความรู้ด้านปัญญา เพื่อประโยชน์แก่ตนและสังคมซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม 2. สภาพการพัฒนาคุณธรรม เป็นการพัฒนาให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ ความอดทน เคารพกฎระเบียบ กติกา มีมารยาทและมีสติปัญญาอันดีงาม เพื่อประโยชน์แก่ตนและสังคมซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา หลักกฎหมาย จรรยาบรรณวิชาชีพ 3. การนำเอาหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์และตำราทางพระพุทธศาสนา มาเป็นหลักคำสอนและข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรมใน

¹นิสิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

²อาจารย์, ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

³อาจารย์, ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

การพัฒนาคุณธรรมให้กับนักเรียนโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง อำเภوخุขัน จังหวัดศรีสะเกษ ให้ความอ่อนน้อมเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักพุทธธรรม, การพัฒนาคุณธรรม, นักเรียนโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง

Abstract

The research article aims 1) To study the moral development to the Theravada Buddhism 2) To study the situation of moral development of students in Khukhan Ratbamrung School, Khukhan District, Sisaket Province 3) To analyze the Buddhist principles in the development of students at Khukhan Ratbamrung School, Khukhan District, Sisaket Province. The researcher studied from a sample group of 25 people, consisting of a group of school administrators, teachers, monks, moral teachings, and students of Khukhanratbamrung School. 1. The Moral development is an act of getting better or more prosperous to bringing the principles of Buddhism to develop the students' morality, both in terms of cultivating morality to have intellectual to knowledge, for the benefit of oneself and society based on religious moral values cultural the tradition and beautiful culture 2. The condition of Moral development is the development to the students, who are honest, patient, respect rules and regulations, have good manners and intelligence, for the benefit of oneself and society based on religious moral principles, law principles, professional ethics 3. The Adopting the teachings of the Lord Buddha that appear in the scriptures and Buddhist texts to become the doctrine and conduct, conduct, practice, ethics, moral rules for moral development for students of KhukhanRatbamrung School, Khukhan District, Sisaket Province to be humble a more complete human being

Keywords: Application, Buddhist principles, Moral Development, Students of KhukhanRatbamrung School

บทนำ

พระพุทธศาสนาถือเป็นแหล่งรวมหลักธรรมคำสอนต้นแบบ ระบบคุณธรรมของสังคมไทยเยาวชนประชาชนควรได้รับการศึกษาเรียนรู้คำสอนทางพระพุทธศาสนา และแนวปฏิบัติของชาวพุทธ เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการดำเนินชีวิต และบทบาทหน้าที่พึงปฏิบัติในสังคมได้อย่างกลมกลืนภายใต้สถานการณ์ที่อาจจะมีทั้งดีและไม่ดีเกิดขึ้น โดยสามารถแยกแยะชั่วดีและเลือก

ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง (สุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์, 2538 : 6-20) จากสภาพวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม ทำให้เกิดภาวะความสับสนในวิถีชีวิตค่านิยม และภูมิคุ้มกันทางสังคมลดลง จนก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนทางพฤติกรรม คือ ละเลยในคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กเยาวชน นักเรียน นักศึกษา โดยตรงก่อให้เกิดความหลงผิด และมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ขาดระเบียบวินัยต่อตนเอง เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เกิดการทะเลาะวิวาท มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและขาดวินัยในการดำเนินชีวิต จากสภาพแวดล้อมในสังคมปัจจุบันเอื้อให้เด็กและเยาวชน การกระทำความผิดมากยิ่งขึ้นซึ่งส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากสภาพปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาในด้านต่างๆ ซึ่งทำให้มีปัญหการพัฒนาทางด้านจิตใจ เกิดผลกระทบต่องานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยที่ติงามของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ส่งผลให้มีปัญหากับเด็ก และเยาวชนที่กระทำความผิดทวีความรุนแรงมากขึ้น และมีแนวโน้มกระทำความผิดซ้ำสูงขึ้นเช่นกัน และยังมีนวัตกรรมสมัยใหม่ที่ดึงดูดให้เด็กหลงใหลในเทคโนโลยี ทำให้คุณภาพทางการศึกษาของเด็กไทยด้อยคุณภาพ

หลักคำสอนทางพุทธศาสนามีความเหมาะสมกับการพัฒนาสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะหลักพุทธธรรม เป็นการสร้างคนที่มีคุณภาพชีวิต ทำให้คนในสังคมดำเนินชีวิตบนฐานแห่งความจริง รู้จักพึ่งพาตนเอง ขยัน ประหยัด เรียบง่าย ใฝ่สันติ มีศีลธรรม เผื่อแผ่ความรักและปราศจากความเห็นแก่ตัว ดังนั้นในการแก้ปัญหาด้านศีลธรรมของนักเรียนหรือเยาวชนนั้น จึงจำเป็นต้องมีการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งมีหลักการและแนวทางแห่งการพัฒนาอย่างเหมาะสม เข้าไปเผยแพร่ฟื้นฟูให้นักเรียนหรือเยาวชน เพื่อพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจให้สอดคล้องกลมกลืนกัน เพื่อเป็นเป้าหมายแห่งความพึงพอใจได้อย่างหมดจด เพื่อที่จะให้การพัฒนาทางใจนั้นไม่ขัดแย้งกับการพัฒนาด้านวัตถุและสังคม ทั้งกลับเป็นเครื่องหนุนให้มีการพัฒนาในแนวทางที่เหมาะสม เป็นการทำให้ส่วนความต้องการของชีวิตทั้ง 3 ด้าน ของคนเราประสานกลมกลืนกันได้อย่างเหมาะสม (สุภาพรรณ ณ บางช้าง, 2526 : 28-31)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง อำเภอบุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาของนักเรียนโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง อำเภอบุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง อำเภوخุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน พระสอนศีลธรรม นักเรียนโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง อำเภوخุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ขึ้นกำหนดประชากร ผู้วิจัยได้กำหนดประชากร ดังนี้ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน 1 คน กลุ่มครูที่ทำหน้าที่ในกระบวนการอบรมคุณธรรมในโรงเรียน 5 คน กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 19 คน รวม 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบการเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้มีการแสดงทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง อำเภوخุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้อย่างอิสระ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย เครื่องบันทึกเสียง/กล้องถ่ายรูป/เอกสาร/สัมภาษณ์และแบบบันทึกการสังเกต

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ตามประเด็นหัวข้อดังนี้

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์จากการลงพื้นที่ทำการวิจัย

3.2 เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาสรุป เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการเขียนรายงานการวิจัย

3.3 เขียนรายงานการวิจัย สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ในการทำวิจัยในครั้งนี้ต่อไป

ผลการวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง อำเภوخุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ นั้น เป็นการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษาเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้พัฒนาการกิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็น โดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมแสงปัญญา มีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหารโรงเรียน คณะครู เป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่มีสิ้นสุด ด้วยความร่วมมือของทั้งสถานศึกษา บ้าน วัด และสถาบันต่างๆ ในชุมชนด้วยศรัทธา ฉันทะ ที่จะพัฒนาทั้งนักเรียน สังคม

ตามวิถีแห่งพุทธธรรมเพื่อประโยชน์สุขร่วมกันทั้งนี้ผู้บริหารและครูควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในวิถีชีวิตจริง ในลักษณะสอนให้รู้กระทำให้ดูเป็นแบบอย่างในการพัฒนาของบุคลากรของสถานศึกษา โดยการส่งเสริมการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อให้บุคลากรมีคุณลักษณะที่ดีตามวิถีพุทธ เช่น ศรัทธาในพระพุทธศาสนา พัฒนาดนให้ดำเนินชีวิตที่ดั่งาม ละเลิกอบายมุข การถือศีล 5 เป็นต้น ความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ การเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจต่อการเรียน และมีความหมายต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้ในการใช้สื่อ และนวัตกรรมเทคโนโลยี จะต้องให้ผู้เรียนเป็นกลุ่มที่เลือกใช้สื่อการเรียนรู้เหล่านี้ด้วยตนเอง และแสวงหาสื่อการเรียนรู้จากนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรหาโอกาสที่สามารถส่งเสริม ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกันที่มีระยะเวลาที่เพิ่มมากขึ้น ต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เช่น การทำศรัทธาการศึกษาการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม เป็นการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง

ด้วยคุณค่าอันอนันต์ขององค์ความรู้ในพุทธธรรมในการพัฒนาคุณธรรมของเด็กนักเรียนที่ชัดเจนในการศึกษาพัฒนาผู้เรียนทุกวัย ทางกระทรวงศึกษาธิการจึงมีแนวความคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำระบบของพุทธธรรมมาประยุกต์ จัดกับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาในปัจจุบัน เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดที่มีคุณสมบัติของการเป็นคนที่ดี เก่ง มีความสุขอย่างแท้จริง อันเป็นเป้าหมายแท้ของพุทธธรรมอยู่แล้วให้มีความชัดเจนขึ้น โดยผ่านการดำเนินงานของนักเรียนโรงเรียนชุมชนธรรมาภิบาล อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดศรีสะเกษ อันจะเป็นตัวอย่างที่จะขยายผลสู่การพัฒนาในโรงเรียนอื่นๆ ในวงกว้างต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนธรรมาภิบาล อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยขออภิปรายผลดังนี้

1. การพัฒนาคุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

กระบวนการพัฒนาคนตามหลักการของพระพุทธศาสนาที่เน้นการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตของคนทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เพื่อให้เป็นปัจจัยหลักในการประสานและการบูรณาการระบบความสัมพันธ์แบบองค์รวม เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันระหว่างบุคคลสังคมและสภาพแวดล้อม หมายถึงธรรมชาติให้ดำรงอยู่ได้ด้วยดีอย่างเกื้อกูลต่อเนื่องเสมอเรื่อยไป องค์ประกอบฝ่ายมนุษย์มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องให้ความสำคัญที่สุดกับเรื่องการพัฒนาคนเป็นแกนกลาง ซึ่งระบบการพัฒนามนุษย์ประกอบด้วย 3 ด้าน ของการดำรงชีวิตมนุษย์ คือ พฤติกรรม จิตใจและปัญญา มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ถนัด ตรีโยควิเชียร, (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้พุทธธรรมในการพัฒนาชีวิต : ศึกษากรณีผู้พ้นโทษที่เข้ารับการอุปสมบท ณ วัดหนองปลิง ตำบลตอนแสบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี” พบว่า การศึกษาวิถีการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการฝึกอบรมตนเองของผู้พ้นโทษที่เข้ารับการ

อุปสมบท ผู้พ้นโทษที่เข้ารับการอุปสมบทมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติ ซึ่งมีความสัมพันธ์อาศัยกันและกันและส่งผลต่อกันเป็นปัจจัยแก่กันในกระบวนการพัฒนา ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมชาย สิริจนโท ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธธรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในพระพุทธศาสนาเถรวาท แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) การพัฒนาทางความประพฤติ คือ พัฒนา กายและวาจาให้มีศีล 2) การพัฒนาทางด้านอินทรีย์ 6 คือ ให้รู้จักสำรวมอินทรีย์ของตนอย่างมีสติคอยกำกับ 3) การพัฒนาทางด้านจิตใจให้เกิดความเข้มแข็งและมั่นคงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) การพัฒนาทางด้านปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตน ต่อสรรพสิ่งทั้งปวงไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมาแต่ให้เป็นอิสระจากสิ่งต่าง ๆ เป็นลักษณะนิสัยที่ได้รับการฝึกฝนอบรมมาอย่างดี โดยการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาขัดเกลาอุปนิสัยให้เป็นที่ยิ่งประสงค์ของสังคม

2. สภาพการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง อำเภอบุขันธิ จังหวัดศรีสะเกษ

สภาพการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนนั้น เป็นกระบวนการที่มีการพัฒนาชีวิตที่ต่อเนื่องตลอดชีวิตในช่วงชีวิตหนึ่งๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระการรับรู้ โดยเฉพาะด้านการปรับตัวอันเนื่องมาจากประสบการณ์ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนภดล เทียนเพิ่มพูน, (2546 : 105-108) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจ” พบว่า คุณธรรมที่ควรปลูกฝังอยู่ในระดับสูงสุด คือ ความเป็นผู้มีสัจจะ คุณธรรมที่ควรปลูกฝังในระดับต่ำที่สุด คือ ความเป็นผู้มีระเบียบวินัย ในส่วนของจริยธรรมที่ควรปลูกฝังอยู่ในระดับสูงสุด คือ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ คือ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่อยู่ในระดับสูงสุด คือ ครูอาจารย์ควรประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญจนภัฏฐปิยะกาญจน์, (2553 : 111-113) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน” พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมที่ดีอยู่ในระดับพอใช้ถึงดีมาก ส่วนของผู้ปกครองใช้วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ผสมผสานกัน ดังนี้ 1) สอนอบรมโดยตรงโดยบอกให้กระทำหรือห้ามกระทำใช้การให้รางวัล และลงโทษ 2) เป็นต้นแบบใน 3 ลักษณะ คือ ตัวแบบจริง ตัวแบบสัญลักษณ์ และตัวแบบคำบอกเล่า 3) สอดแทรกการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมระหว่างทำกิจกรรมร่วมกันในวันหยุด 4) ใช้หลักศาสนาด้วยการพาบุตรหลานเข้าวัดทำบุญในวันหยุด สวดมนต์ ก่อนนอน ชี้แจงให้รู้ถึงบาปอันเกิดจากการทำผิด ศีล 5 และชี้แจงให้เห็นถึงผลของการกระทำ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาไพฑูริย์ วิบุโล (บุญล้ำเลิศ), 2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนโดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับสูงที่สุด และด้านการสั่งสอนอบรมทางจริยธรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาเด็ก มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สังคม สมฤทธิ์, (2552 : 1) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนชาววิทยาคม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา” พบว่า การศึกษามีความสำคัญและเป็นเครื่องมือในการ

พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ เพราะการศึกษาจะทำหน้าที่ถ่ายทอดมรดกทางสังคมสามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถ เจตคติ ค่านิยมต่าง ๆ ของมนุษย์ให้สอดคล้องกับสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น จึงเป็นช่วงที่เหมาะสมที่จะปลูกฝังอุดมการณ์ค่านิยมในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาคุณธรรมของเด็กนักเรียน และการเห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าเป็นผู้ใหญ่ในแบบฉบับที่ต้องการได้ เช่นเดียวกับนักเรียนในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการพัฒนาตน รู้คิด รู้ทำ มีหลักพุทธธรรมควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรมในการประพฤติตน เพื่อให้เกิดการเข้าใจในสิ่งดังกล่าว สามารถนำไปพัฒนาตนเองและผู้อื่นให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในชีวิตต่อไป

3. วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาของนักเรียนโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการพัฒนานักเรียนซึ่งเป็นคุณลักษณะของนักเรียนที่ดีจะต้องมีในการพัฒนาตนให้มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ต้องมีลักษณะ เช่น การเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณธรรมจริยธรรมด้านการปฏิบัติตน และมีความสุข เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของศวรรณ ทัพพะพยัคฆ์, (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปลูกฝังความรู้และคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณี กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” พบว่าพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของความรู้และคุณธรรมที่สามารถปรับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เข้าได้กับทุกสมัย หลักพุทธธรรมในการพัฒนานั้นที่ผู้บริหารเลือกสรร และนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบริหารสถานศึกษาของนักเรียนในการปฏิบัติตนที่ส่งผลต่อสมรรถนะที่สำคัญ และจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา การปฏิบัติงานของครู และบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระดณัย อนาวิโล (บุญสาร), (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา : กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดนครสวรรค์” พบว่า โดยภาพรวมมีการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมากเช่นกัน หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณธรรมนั้น เป็นวิชาในด้านการพัฒนาของเด็กนักเรียนหรือกลุ่มเยาวชน เป็นสิ่งสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคล และมีบทบาทต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลเหล่านั้นในอนาคตของสถาบันต่อไป การศึกษาจึงควรมุ่งเน้นที่จะจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเสกสรรค์ จิรภาโส (จีแสง), (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หลักไตรสิกขาที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย” พบว่า การศึกษาตามหลักไตรสิกขาเป็นการบูรณาการการศึกษาให้สอดคล้องกับศาสนา คุณธรรม และจริยธรรม ทั้งปริยัติและปฏิบัติ การนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้ในหลักสูตรในการเรียนการสอนทุกระดับช่วงชั้น สำหรับนักเรียนเพื่อให้รู้จักและเข้าใจในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการขัดเกลาทางกาย วาจาและใจ มีความประพฤติที่เหมาะสมเรียบร้อยดีงาม ยังลดปัญหาของสังคมไปได้อย่างมากจึงจะเป็นการแก้ปัญหาของสังคมได้อย่างถูกต้อง ตรงจุดและยังได้ขึ้นชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีและเป็นคนดีของสังคมต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

กระบวนการพัฒนาคนตามหลักการของพระพุทธศาสนาที่เน้นการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตของคนทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เพื่อให้เป็นปัจจัยหลักในการประสานและการบูรณาการระบบความสัมพันธ์แบบองค์รวม เพื่อให้เกิดประโยชน์ และความสุขร่วมกันระหว่างบุคคล สังคมและสภาพแวดล้อมอันหมายถึง ธรรมชาติให้ดำรงอยู่ได้ด้วยดีอย่างเกื้อกูลต่อเนื่องเสมอเรื่อยไปองค์ประกอบฝ่ายมนุษย์มีความสำคัญยิ่ง การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องให้ความสำคัญที่สุดกับเรื่องการพัฒนาคนเป็นแกนกลาง ซึ่งระบบการพัฒนามนุษย์ ประกอบด้วย 3 ด้านของการดำรงชีวิตมนุษย์ คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ซึ่งมีความสัมพันธ์อาศัยกันและกัน ส่งผลต่อกันเป็นปัจจัยแก่กัน กระบวนการพัฒนา จึงต้องพัฒนาเต็มทุกด้าน การพัฒนาคุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นหลักแห่งความประพาสหรือลักษณะนิสัยที่เกี่ยวกับกิริยามารยาท ความอ่อนน้อมถ่อมตน และความเป็นผู้รู้จักบุคคล รู้จักกาล รู้จักสถานที่ เป็นต้นฯ เป็นลักษณะนิสัยที่ได้รับการฝึกฝนอบรมมาอย่างดีโดยการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาขัดเกลาอุปนิสัยให้เป็นที่ยิ่งประสงค์ของสังคม

สภาพการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนนั้น เป็นกระบวนการที่มีการพัฒนาชีวิตที่ต่อเนื่องตลอดชีวิตในช่วงชีวิตหนึ่งๆ ที่ปรากฏชัดเจน กล่าวคือ ความยากจน การมีโรคภัยไข้เจ็บ ความด้อยโอกาสในการศึกษา ความไม่รู้การขาดทักษะเชิงอาชีพ การไม่มีงานทำ การเพิ่มประชากร การไม่ได้รับการอบรมด้านหลักธรรมในการพัฒนาปัญญา บริการพื้นฐานที่ทั่วถึงและบริการที่ขาดคุณภาพ ปัจจัย ดังกล่าวข้างต้นมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการพัฒนาการของนักเรียนโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุงเองนั้น จึงจะต้องเป็นตัวกำหนดกรอบเพื่อกำหนดนโยบาย รวมถึงวิธีการหลักในการวางแผนพัฒนาเด็กนักเรียนและเยาวชน โดยมีการพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญาให้เจริญเต็มที่และเป็นช่วงของการเก็บสะสมประสบการณ์ของชีวิต ดังนั้น จึงเป็นช่วงที่เหมาะสมที่จะปลูกฝังอุดมการณ์ ค่านิยมในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาคุณธรรมของเด็กนักเรียน และการเห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าเป็นผู้ใหญ่ในแบบฉบับที่ต้องการได้ การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาของนักเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมในกลุ่มนักเรียนหรือเยาวชนซึ่งในมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยการนำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ และเกิดค่านิยมที่ยิ่งประสงค์ของผู้เรียนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาไว้ว่า เป็นสิ่งสำคัญต่อพฤติกรรมของนักเรียนหรือเยาวชน และมีบทบาทต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียนหรือเยาวชนเหล่านี้ต่อไปในอนาคตต่อสถาบันการศึกษา จึงควรมุ่งเน้นที่จะจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยพัฒนาจิตลักษณะสำคัญในการที่จะส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษามีคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญที่สุดคือ สถาบันการศึกษาจะต้องจัดระบบการเรียนการสอน รวมถึงวิชาที่เรียนให้เกื้อกูลสนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม และจริยธรรม โดยจะต้องปลูกฝังหลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณธรรมในด้านต่าง ๆ อาทิ เช่น ความซื่อสัตย์ ความมี

น้ำใจ การมีความสามัคคีและเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้บุคคลดังกล่าว สามารถพัฒนาตนเองและสังคมให้ไปในทิศทางที่ดีขึ้น และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัญจน์คัทธู ปิยะกาญจน์. “วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน”. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ถนัด ตรัยเลิศวิเชียร. (2545). “ศิลปะการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรม”. รายงานวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นภดล เทียนเพิ่มพูน. (2546). “การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจ”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- พระดณัย อนาวีโล (บุญसार). (2554). “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา : กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดนครสวรรค์”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาไพฑูริย์ วิบุโล (บุญล้ำเลิศ). (2556). “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมชาย สิริจินโท (ห่านนท์). (2547). “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธคุณ (สมาน สุมะโธ)”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเสกสรร จิรภาโส (จี้แสง). (2552). “การศึกษาวิเคราะห์หลักไตรสิกขาที่มีต่อการจัดการศึกษา ไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศกวรรณ ทัพพะพยัคฆ์. (2546). “การปลูกฝังความรู้และคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณี กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ชั้นปีที่ 5-6 อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สังคม สมฤทธิ์. (2552). “การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนชาวงวิทยาคม อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ. (2538). พระพุทธศาสนากับการศึกษาของชาติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

สุภาพรรณ ณ บางช้าง. (2526). “พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบทในการแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย”. กรุงเทพฯ : กองแผนงานกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

